

Michał Gawlikowski

TRZY GROBOWCE PALMYREŃSKIE

Pomniki, które chcielibyśmy tu przedstawić, nie wyróżniają się ani nadzwyczaj dobrym stanem zachowania, ani bogatym wystrojem architektonicznym. Zostały jednak wybrane nieprzypadkowo. Po pierwsze wyróżnia je fakt, że stanowiły własność tego samego rodu. Po drugie, wszystkie trzy zostały zbudowane w ciągu I wieku n.e. (najstarszy z nich być może nieco wcześniej), tzn. w okresie, gdy kształtowała się znana nam postać architektury palmyreńskiej, a w szczególności jeden z najbardziej charakterystycznych typów budowli — wieża grobowa. Pomniki, których zarówno datę powstania, jak i nazwiska właścicieli potrafimy określić, ilustrują zatem fragment procesu ewolucji, której ostateczny wynik poznajemy na przykładach najlepiej zachowanych grobowców tego typu — wież Jamlicha i Elahbela.

Jak prawie wszystkie wieże grobowe Palmyry, tak i te, które tu chcemy omówić, były tylko raz jeden przedmiotem publikacji naukowej, gdzie znalazło się miejsce na bardzo sumaryczny ich opis¹. Nie pominął ich także Will w swoich uwagach nad rozwojem tego typu grobowców². Natomiast, rzecz charakterystyczna dla badań nad Palmyrą, materiał epigraficzny z nimi związany został omówiony o wiele bardziej wyczerpująco³.

Najstarszy z trzech grobowców, oznaczony w publikacji Wieganda nr 21, znajduje się w zachodniej części Doliny Grobów, w odległości ca 80 m na

¹ C. Watzinger, *Die Nekropolen* (Th. Wiegand i in., *Palmyra, Ergebnisse der Expeditionen von 1902 und 1917*, Berlin 1932), s. 49, fig. 49, (wieża nr 21), s. 56 (wieża nr 67), s. 57, fig. 55, 56 (wieża nr 68).

² *La tour funéraire de Palmyre*, „Syria”, 1949 (26), s. 96, nota 1, fig. 9 i 20 (wieża nr 67) oraz s. 97, fig. 10, pl. VI, 2 (wieża nr 68).

³ J. B. Chabot, *Notes d'épigraphie et d'archéologie orientale*, nr 20, „Journal Asiatique” 1898; Ch. Clermont-Ganneau, *Recueil d'archéologie orientale* (RAO) III, 163, 166—167; M. Lidzbarski, *Ephemeris für semitische Epigraphik* I, 83; *Répertoire d'épigraphie sémitique* (RES) 2185, 2186; J. Cantineau, *Inventaire des inscriptions de Palmyre* IV, 3, 4, 26; CIS II, 4114, 4124.